

és mindent ismét szépen rendbetettek.”

(Nagy Pál szerk.: *Kedves otthoniak. Tamási Áron levelezése a farkaslaki családdal*. Székelyudvarhely, 2006. 37. o. Tamási Áron levele Tamási Ágnesnek. Budapest, 1955. szept. 26.)

„Drága, jó Márta néni!
Kedves Ágnes!

Először is nagyon szépen köszönöm mindazt, amit küldtek nekem, nagyon boldog lettem, amikor Áron odaadta. Elgondoltam, hogy mennyit fáradtatok velem, a szövéssel, vásárlással, aztán nagyon meghatódtam, és mit tud tenni ilyenkor az ember, csak sírtam, örömben is, amiért ilyen kedvesen gondoltak rám, meg bánatomban, amiért nem mehettem Áronnal, és nem lehettem ott Magukkal. Amióta Áron megjött és mindig mesél, hogy mi van otthon, még jobban fáj, hogy nem tudtam elmenni.

Most beadjuk azonnal az útlevel-kérvényt, hogy tavaszra mindenképpen hazamehessünk, de már télre is meglegyen, hogyha Márta néni gyengébben lenne, bármikor lemehezzünk segíteni. De én remélem, hogy most már jobban lesz, és arra gondol, hogy tavaszig mindig csak erősödni kell, hogy ha lemegezzünk, örömben lehezzünk együtt. Mi most mindig a tavaszi útra gondolunk.

Nagyon el voltam keseredve, mikor Áron mondta, hogy Ágnes ágyomnak nem volt jó a szemüveg! Meg Márta néninek kicsi volt a papucs, de talán azt meg lehet igazítani.

Nagyon kérem, mondják meg Anának, hogy hálásan köszönöm neki a sok fáradságot a ruhával, meg Erzsikének, hogy szótta a szoknyát.

Márta néni kezét csókolom, a testvéreket mind szeretettel köszöntöm, Ágnes ágyomat ölelem, s a levelét várjuk. Terézke.”

„Mindenkinek mondja, Édesapámék is, meg én is látom, hogy Áronnak milyen jót tett az otthonlét, ami elsősorban az Ágnes ágyom gondoskodásának érdeme.”

(Nagy Pál szerk.: *Kedves otthoniak. Tamási Áron levelezése a farkaslaki családdal*. Székelyudvarhely, 2006. 39. o. Aliz levele Tamási édesanyjának, Mártának és Tamási Ágnesnek. A levél keltezetlen.)

Balácsi Dénes

Udvarhelyszéki helyismereti évfordulók 2011. április–június

Április

3. – 105 éve született Székelyudvarhelyen **ifj. Szemlér Ferenc** költő, író, műfordító (megh. Bukarest, 1978. jan. 9.). 1912–16 között szülővárosában tanult, a román betöréskor Szekesfehérvárra menekült a család. Bukarestben végzett jogot, 1930–48 között ügyvéd volt Brassóban, és újságíróként is tevékenykedett. 1948-tól Bukarestben, pár év múlva újra Brassóban élt, az *Igaz Szó* szerkesztője volt, 1956-tól végleg visszaköltözött a fővárosba. Termékeny alkotó volt, több mint fél-száz önálló kötete jelent meg.

9. – 5 éve hunyt el Csíkszeredában **Kardalus János** tanár, tanfelügyelő, néprajzi író (1935. szeptember 20-án született Bögözben). Székelykeresztúron végezte a tanítóképzőt 1954-ben. Csehétfalván, Oroszhegyen, Székelypálfalván és Homoródalmáson tanított, 1974-től a Hargita megyei Népi Alkotások Házának volt igazgatója. Több tanulmánya, kötete jelent meg vidékünk néprajzáról: *Kapuk és kerítések Hargita megyében* (Csíkszereda, 1977), *A festett bútort* (Csíkszereda, 1982), *Székely festett bútort* (Bp., 1995), *Utcater-díszítés a Homoród mentén. Motívumok, jelek, jelképek* (Csíkszereda, 2001).

10. – 130 éve született Marosújváron **Kováts István** fotóművész. 1906-tól dolgozott Székelyudvarhelyen. A húszas évektől Haáz Ferenc Rezsővel bejárta a Székelyföldet; a város közéletéről készített felvételei is dokumentum értékűek. A harmincas években három aranyérmert nyert országos fotókiállításokon. Kb. 40.000 felvételt számláló gyűjteményt hagyott hátra, ezek közül többet kötetben közöltek. Székelyudvarhelyen halt meg 1942. aug. 18-án.

11. – 120 évvel ezelőtt hunyt el **Tózsér László** egyháztörténelmi író. Máréfalván született 1865. január 5-én. Udvarhelyen kezdte középiskolai tanulmányait. Verseket, útirajzot közölt már fiatal korában.

11. – 60 éve született Brassóban **Wam József Péter** szobrász, hitoktató. Székelyudvarhelyen él. Műszaki tisztiiskolát végzett; domborműveinek témája: történelem és népelet.

13. – 25 éve halt meg **dr. Örösi Pál Zoltán** méhész, Kossuth-díjas egyetemi tanár (szül. Szudv., 1904. jan. 14.).

15. – 90 éve született **dr. Ferenczi István Mihály** régész, történész Kolozsváron. A Homoród mentével és a Sóvidékkel kapcsolatos régészeti kutatásairól több tanulmányt közölt. Magyar nyelven megjelent kötetei: *Régészeti megfigyelések a Limes Dacicus északnyugati szakaszán* (Erdélyi Tudományos Füzetek, 129., Kv., 1941), *Csikkarcsfalvi régiségek* (ETF 165., Kv., 1943), *Észrevételek az erdélyi részkeleti népi és műveltségi elemeivel kapcsolatban* (Szolnok, 1997) és *Besenyő szállások a Nagy-Szamos-Sajó mentén* (Szudv., 1999).

21. – 70 éve hunyt el **Embery Árpád** költő, közíró, a székelyudvarhelyi Római Katolikus Gimnázium tanára (szül. Kv., 1863. jan. 5.).

22. – 255 évvel ezelőtt hunyt el Nagyajtán **Cserei Mihály** történetíró. Csíkrákoson született 1668. október 21-én; az udvarhelyi Református Kollégiumban tanult. Teleki Mihály titkára volt, majd tartományi biztos, Thököly oldalára állt, emiatt Havasalföldön kellett bujdosnia. Az erdélyi emlékirodalom ismert képviselője a Rákóczi-szabadságharc idején a Habsburgok oldalán vállalt állami tisztségeket. A kurucok elől Brassóba menekülve 1707-től kezdte el írni, majd Nagy-

Cserei Mihály szobra Csíkrákoson

ajtára visszavonulva folytatta fő művét: Nagyajtai Cserei Mihály Históriaját, amely Erdély 1661–1711 közötti eseményeit irodalmi igénnyel örökítette meg. Munkája kéziratban terjedt, Kazinczy Gábor adta ki Pesten, 1852-ben. Szülőfaluja iskolája az ő nevét viseli.

22. – 160 évvel ezelőtt halt meg Kolozsváron **Bodola Sámuel** tanár, 1861-től református püspök. Székelyudvarhelyen született 1790. december 10-én. Szülővárosában, a református Kollégiumban (1803-ig) és Nagyenyeden járt középiskolába, majd teológiát és filozófiát tanult, vizsgái letétele után két évig a göttingai egyetemen is képezte magát. 1816-ban Kolozsváron udvari pap özv. b. Dániel Istvánné udvarában, ugyanabban az évben már Héderfáján lelkész, 1817-ben pappá avatták. 1820–33 között az udvarhelyi főiskola teológiatanára volt, és igazgatta is a kollégiumot, majd a kolozsvári főiskolára helyezték. 1836-ban a református egyház főjegyzője, 1841-től nagyenyedi kollégiumi tanár, 1852-től püspökhelyettes, 1854-től a kolozsvári teológiai szeminárium igazgatója. 1861-től református püspök. Teológiai tárgyú munkái jelentek meg.

27. – 100 éve született Küsmödon **Kovács György** író és közíró (megh. Marosvásárhely, 1990. okt. 22.).

27. – 65 éve született Kápolnásfaluban **Lőrincz György** író. 1973-tól él Székelyudvarhelyen, 1990–2010 között megyei művelődési felügyelő. Több novella- és riportkötete, regénye jelent meg. Tagja a magyar és a román írószövetségnek.

Május

1. – 160 éve született Hárón **Váró Ferenc** író, a székelyudvarhelyi Állami Főreáliskola tanára (megh. Nagyenyed, 1924. ápr. 17.).

1. – 80 éve született Székelyudvarhelyen **Jánky Béla** költő, műfordító, szerkesztő. A kolozsvári *Igazság*, majd 1957-től a *Dolgozó Nő*, 1974-től a *Napsugár* szerkesztője volt. Román irodalmat és népköltészetet fordított. Kolozsváron halt meg 2009. október 26-án. Több vers- és gyermekverskötete jelent meg: *Leánykérő* (Bukarest, 1956), *Ezüst ember tánca* (Buk., 1969), *Fecskelánc* (Buk., 1981), *Fiúban, földben* (Buk., 1982), *Szerencsefű. Versek* (Bukarest, 1987), *Napkosár*

(1990), *Sárkánymosoly* (Kolozsvár, 1995).

5. – 30 évvel ezelőtt hunyt el Budapesten **Finta Gerő** költő, műfordító (szül. Tordakeresztúr, 1889. dec. 31.). 1915–28 között az udvarhelyi Református Kollégium tanára volt.

8. – 20 éve hunyt el **Molnár Jakab** közíró, szerkesztő (szül. Homoród-szentmárton, 1926. jan. 3.).

9. – 60 éve született Szovátán **Mátyás Árpád** tanár, riporter. Székelyudvarhelyen végezte a középiskolát 1958-ban.

10. – 195 éve született Mezőmadarason **Pataky Pál**, a székelyudvarhelyi Református Kollégium tanára (megh. Szudv., 1875. máj. 2.). A bécsi orvostudományi egyetemen tanult, az udvarhelyi Református Kollégiumban német nyelvet tanított 1845-től, 1856-tól pedig természetrajzot és vegytant. Az 1848–49-es szabadságharcban Bem tábornok segédorvosa volt.

11. – 60 éve született Székelyudvarhelyen **Straub Károly** tanár, úszóedző, síoktató.

13. – 40 éve hunyt el **Bányai János** geológiai szakíró, szerkesztő (szül. Kézdivásárhely, 1886. nov. 6.). 1921–31 között Székelykeresztúron volt tanár, 1931-től élt Udvarhelyen, több munkája itt jelent meg; 1942-ben Szegeden doktorált. Iskolát (Bányai János Műszaki Kollégium) neveztek el róla.

14. – 95 éve született Udvarhelyen **Méhes György** író, gyermekíró, szerkesztő. Eredeti neve Nagy Elek. Kolozsváron tanult, jogot végzett. Több lapnak volt munkatársa, azonban ki-

szorították az újságírásból és nevének használatától is eltiltották, akkor vette fel tanár őse nevét. A második világháborút követő rendszerváltás utáni további gáncsoskodás miatt az ifjúsági irodalomba és műfordításba menekült. Több ifjúsági és gyermekregény szerzője, félszáznál több munkáját adták ki.

19. – 150 éve született **Paál Árpád** (bethlenfalvi) író, újságíró, politikus Nagyváradon, ott kezdte tanulmányait, a székelyudvarhelyi főreáliskolában folytatta, ott érettségizett 1880-ban. A budapesti műegyetemen folytatta tanulmányait, majd jogi pályát választott. Állami számvevőszéki főtanácsos, 1918–19-ben Udvarhely vármegye alispánja, a székely Nemzeti Tanács elnöke volt, 1920-tól pedig a *Keleti Újság*, a *Napkelet* főszerkesztője. 1921-ben Kós Károllyal és Zágony Istvánnal fogalmazták meg *Kiáltó* című röpiratukat. Alapító tagja volt az Erdélyi Szépművészeti Céhnek.

19. – 75 éve hunyt el Budapesten **Félegyházi Antal** természettudományi író (szül. Szatmár, 1847. jún. 24.). 1876–1907 között az udvarhelyi Református Kollégiumban tanított.

20. – 25 évvel ezelőtt hunyt el Kölnben **Bene József** képzőművész. Székelydályában született 1903. június 24-én. Az udvarhelyi Református Kollégiumban érettségizett 1921-ben, a bukaresti főiskola festészet és iparművészet szakán végzett. Több képét az udvarhelyi múzeumnak ajándékozta.

26. – 45 éve halt meg **Tamási Áron** író Budapesten (szül. Farkaslaka, 1897. szept. 20.).

29. – 250 éve halt meg **Gyalogi János** udvarhelyi jezsuita rendfőnök, egyházi író, történész. (szül. Gyöngyös, 1686. jan. 6.).

30. – 175 éve született Tarcsafalván **Simén Domokos** hittudós. Keresztúron és Kolozsváron tanult, teológiát végzett. 1863–66 között a keresztúri gimnázium tanára, igazgatója volt, majd Kolozsváron lelkész és teológiai tanár. 1878. szeptember 9-én hunyt el Kiskadácsban.

31. – 60 éve született Bukarestben **Fodor S. Sándor** tanár, tanfelügyelő, sajtómunkatárs. Vargyason, Nagysolyosban, 1979-től Székelykeresztúron tanít, társszerzője *A székelykeresztúri Orbán Balázs Gimnázium 200 éves története* (Kv., 1993) c. monográfiának.

Bányai János

Június

4. – 90 éve született Zetelakán **Márton János** színész, rendező, író. Az udvarhelyi Római Katolikus Gimnáziumban járta az alsóbb osztályokat, Keresztúron a tanítóképzőben végzett 1944-ben. Szülőfalujába került; az *Énekes madár* színészeként és rendezőjeként nagy sikert aratott 1946-ban, ettől kezdve a kolozsvári Állami Magyar Színház művésze volt. Közben jogi diplomát szerzett. Ő rendezte Bolyai Farkas 1818-ban kiadott *A párisi per c. ötfelvonásos „érzékeny játékát”*. Dehel Gáborral színpadra írta Jókai *Az aranyember és A köszívű ember fiai c.* regényét. Egyfelvonásai közül leg-sikeresebb *A fekete macska* című.

4. – 70 éve született Udvarhelyen **Kinda László** fogorvos, az első iskolai fogászati rendelő létrehozója. Kézilabdázóként sikeres A-osztálybeli játékos volt. Megszervezte a marosvásárhelyi Știința, a csíkszeredai Voința B-osztályos férfi kézilabdacsapatokat, 1966–72 között az udvarhelyi Voința női A-osztályos, később a B-osztályos női kézilabdacsapat edzője volt. 1996-tól az első helyi televíziós sportműsort szerkesztette. A két kábeltévé-társaság összeolvadása után a D3 Televízió sportszerkesztője volt.

4. – 35 éve halt meg **Rösler Károly** festő (szül. Szudv., 1899. jún. 21.).

5. – 85 éve született Udvarhelyen **Simó József** keramikus, Munkácsy-díjas építészmérnök.

5. – 60 éve született Pusztakamaráson **Székely Ferenc** néprajzkutató. Székelyudvarhelyen végzett szakközépiskolát, Erdőszentgyörgyön tanított. Vadasd néprajzáról több tanulmányt közölt; kötete: *Jeles napok, ünnepek, szokások Vadasdon* (Szudv., 1999).

6. – 150 éve született Székelyszent-erzsébeten **Sz. Szakács Péter** jogász, lapszerkesztő (megh. Bikafalván 1947-ben).

9. – 45 éve halt meg Kolozsváron **Benczédi Pál** bibliográfus, történész, műfordító. Bencéden született 1883. január 2-án. Székelykeresztúron és Kolozsváron, majd Manchesterben tanult. Teológiai tanár, később akadémiai könyvtáros volt. Kiadta Jánosfalvi Sándor István *Utazás a két Homoród mentén c.* munkáját (Kv., 1941).

11. – 100 éve született Kolozsváron **Váróné dr. Tomori Viola** lélektani és neveléstudományi szakíró. 1942-től

Kriza János

élt Udvarhelyen, 1945–52 között a tanítóképző tanára, majd igazgatója volt.

11. – 30 éve hunyt el **Márkos Albert** zeneszerző (szül. Székelykeresztúr, 1914. okt. 17.). Részt vett az új unitárius énekeskönyv összeállításában. A keresztúri dalegylet 1991-től az ő nevét viseli.

18. – 35 éve halt meg **Kulcsár Béla** szobrász, festő Marosvásárhelyen (szül. 1929. febr. 2.). 1975-ben megnyerte az 1848-as agyagfalvi nemzetgyűlés színhelyén felállítandó emlékmű országos pályázatát; ennek elkészítése közben érte szívroham. Munkáját Hunyadi László és Kiss Levente fejezték be 1980-ban.

20. – 120 éve született Lécfalván **Keresztes Károly** zeneszerző, lapszerkesztő (megh. Gyergyószentmiklós, 1944. szept. 9.). Székelyudvarhelyen járt középiskolába, jogot végzett, majd a pesti Zeneakadémia magántanulója volt. Kodálllyal és Bartókkal kapcsolatba kerülve a népzenei motívumokat saját műveiben is hasznosította; utóbbi számára háromszéki dalokat gyűjtött. Megzenésítette Nyirő József *Júlia szép leány c.* balladáját. Daljátékaiból csak kettő jelent meg nyomtatásban.

21. – 205 éve született Bágyban **Török János** tanár, tankönyvíró, a függetlenségi harc vértanúja. A Makk-féle összeesküvésben való részvétel vádjával kötélt általi halálra ítélték, 1854. március 10-én végezték ki Marosvásárhelyen, a Postaréten.

21. – 85 éve halt meg Piliscsabán **Nagy Vilmos** katonatiszt, katonai szakíró.

Parajdon született 1884. május 30-án. A budapesti Ludovika Akadémián végzett, az első világháborúban vezérkari tiszt, 1934-től vezérőrnagy, 1937-től altábornagy, később tábornok és vezérezredes, 1942-43-ban honvédelmi miniszter volt. A nyilas uralom alatt fogságban tartották.

25. – 160 éve született Székelyudvarhelyen **Fülei Szántó Lajos** költő. Középiskolába szülővárosa Római Katolikus Gimnáziumába járt. Katolikus teológián tanult, a püspöki kancellárián volt hivatalnok, 1880-tól pedig Marosújváron lelkész. Két évvel később otthagyta a papi pályát, Budapestre költözött, ahol újságíró, majd postatisztviselő lett. Több verskötetete jelent meg. 1910. december 8-án halt meg.

25. – 195 éve hunyt el **Szentes Antal Regináld** Ferenc-rendi szerzetes, tanár Udvarhelyen. Madéfalván született 1747-ben, Csíksomlyón tanított, később a székelyudvarhelyi rendház főnöke. Iskoladrámákat írt, ilyen előadásokat szervezett. Ilyen munkái közül a *Rusticus imperas* meg a *Zápolya János* és *Bebek* címűeket tartják jelentősnek, mindkettő átdolgozás. Humora, a népnyelv zamata miatt népszerűek voltak.

28. – 210 éve született Nagyajtán **Kriza János** költő, népköltészetgyűjtő (megh. Kolozsvár, 1875. márc. 26.). 1825–29 között Székelykeresztúron tanult, a harmincas évek közepén a berlini egyetemen, ott figyelte fel Herder és a Grimm testvérek munkásságára, ezáltal figyelme a népköltészetre irányult. Verseket közölt; sikeres (nép)dalai (*Erdővidék az én hazám, Szegény székely nótája*) folklorizálódtak. 1861-től erdélyi unitárius püspök. Bár fiatal korától gyűjtötte a népi alkotásokat, a *Vadrózsák* című kötet csak 1863-ban jelent meg, anyagiak hiányában; a folytatás meg sem jelent. Az első modern szempontú népköltési kiadványnak tartják, amely a tájnyelvi jellegzetességeket is feltüntette; sok vidéki munkatárs közreműködött az anyaggyűjtésben. Kriza nagy érdeme a székely balladakincs felfedezése.

29. – 50 éve született Marosvásárhelyen **Medgyesi Emese** író. 1984–90 között Székelykeresztúron tanított a Petőfi Sándor Általános Iskolában, majd az Orbán Balázs Gimnáziumban.

Összeállította P. Buzogány Árpád

Plugor Sándor

Kőrösi Csoma Sándor

Széchenyi István

Szent István

Szent László

*Vetró András történelmi nagyjai
Vetró Bodoni Barnabás és Kovács Árpád felvételei
Lásd cikkünket a 16. oldalon.*